

UVODNO PREDAVANJE* ZA ČAS O KORUPCIJI – „AKO NE POŠTUJEMO PRAVILA, ONDA...“

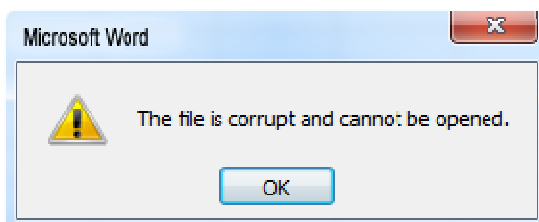
Jedan moj kolega u Americi je izveo eksperiment u svojoj učionici, a ja sam ga proverio u našoj školi. Proverićemo još jednom. Uzmite dva lista iz sveske. Od jednog napravite lopticu, a drugi sačuvajte za pisanje. Ova kanta za otpatke stavljena je na katedru. Oni koji pogode kantu lopticom sa mesta na kojem sede, imaće ocenu više.

Kao što ste videli, najpre su se pobunili oni iz udaljenih klupa. Neki nisu, iako sede daleko. Niko iz prvih redova nije imao ništa protiv šanse koja očigledno nije bila fer za sve. Da parafraziram Džordža Orvela koji u „Životinjskoj farmi“ da su svi jednaki, ali neki su jednakiji od drugih. Ova kanta je zapravo cilj u životu – školovanje, posao, uspeh. Svi imate isti cilj. Uz sve vaše razlike u sposobnostima i motivaciji, ipak postoji jedna činjenica – uslovi nisu isti za sve. Neko ko je bogat, sa jakim poznanstvima, iz ugledne porodice je onaj iz prvih redova. Njemu je lakše da pogodi pod ovakvim uslovima. Onaj iz zadnjih redova mogao je da se pobuni, da se potruži, ili da vara tako što će da priđe bliže, ili da gađa više puta, ili da slaže da je pogodio. Sve ove mogućnosti ste malopre videli, ali najvažnije je da se NIKO iz prvih redova nije pobunio tako što će odbiti da gađa, a jedino su oni mogli da obezbede većinu koja bi promenila stvari. Važno je da znate da sva pravila mogu da se promene.

Čak se i najviši pravni akt jedne zemlje menja, ili barem dopunjuje. Koji dokument obezbeđuje zakonitost u jednoj zemlji i ujedno se smatra najvažnijim za njeno uređenje? Ustav, naravno. A reč Ustav u našem jeziku ima koren koji zanči isto što i brana, prepreka. Za(ustav)iti, za(bran)iti... Drugim rečima, mi ne funkcionišemo po principu slobode, već straha. Priličan etički problem, koji se kasnije u životu prenosi na sve ostalo: učimo da ne bismo dobili lošu ocenu, a ne zbog znanja, radimo da bismo zadržali posao i platu, a ne zato što imamo potrebu za time, volimo ne zbog ljubavi, već iz straha od samoće.

Sve dok Ustav u svesti ne bude imao značenje mosta, veze, spajanja... uvek će biti prepreka, a ne putokaz. Nema stvari koja je zagantovana Ustavom neke zemlje, a da je svakodnevno neko ne prekrši.

Kakav utisak na vas ostavlja misao Ane Lind koja kaže da su krađa, korupcija i nasilje dve najveće opasnosti za svako društvo? Nešto nije u redu sa ovom rečenicom, narušeno je neko logičko pravilo? Korupcija je najveći problem jer je nevidljiva i zato što većina ljudi to ne prepoznaje kao problem. Ima je u poslovicama: „Umiljato jagnje dve majke sisa“, „Vrana vrani oči ne vadi“, „Ko će kome, ako ne svoj svome“. Postala je deo mentaliteta, i to ne samo našeg. Postala je običaj darivanja i na neki način zamenila prinošenje žrtve i darova bogovima. Kao u Starom Rimu, jednom od najvećih carstava koje je uništila najezda varvarskih plemena... ili je uništeno drugačije? Mnogi istoričari navode široko rasprostranjenu korupciju rimske vlasti i građana, a reč je upravo latinskog porekla. Mi je ponekad prevodimo kao podmitljivost, ali ona ima mnogo šire izvorno značenje: uništavanje, kvarenje, lomljenje, falsifikovanje, greška ... Da bi vam bilo jasnije značenje, u engleskom jeziku, koji učite, može da se na kompjuteru pojavi ovakvo obaveštenje:

Fajl je korumpiran? Potkupljen? Ne, već neispravan, oštećen, pokvaren. Šta o reči “korupcija” kaže leksikon stranih reči i izraza:

“(lat. corruptio) pokvarenost, kvarnost, izopačenost, razvrat; potkupljivanje, podmićivanje, potkupljenje, podmićenje; kvarenje, ukvarivanje, truljenje, raspadanje; krivotvorenje (spisa, mere, tega i sl.)”

U srpskom jeziku postoji reč koja se odnosi i na osobu i na predmet koji „nisu ispravni“. Ta reč je – POKVAREN. Uostalom i knjiga Teri Derija iz serijala „Užasi istorije“ koja na duhovit način govori o istoriji Starog Rima zove se „Pokvareni Rimljani“. Potražite je u biblioteci, a evo nekih zanimljivih činjenica o tvorcima vrlo poznatog i cenjenog Rimskog prava:

Podmićivanje glasača pred izbore i potkupljivanje vlasti da bi se izgradila nova vila bile su uobičajene pojave u Rimskom carstvu.

Slavni govornik Ciceron je nije najviše zarađivao od govora, već od visokih kamata za pozajmljivanje nasleđenog novca. Tako je stekao bogatstvo od 20 milona sestercija. Primera radi, rimski vojnik je godišnje zarađivao oko 1000 sestercija.

Taj isti Ciceron je dobro znao kako se pravo sprovodi u praksi, pa je napisao i ovo:

1. Siromah radi
2. Bogataš iskorišćava prvog
3. Vojnik brani obojicu
4. Poreznik plaća za svu trojicu
6. Pijanac pije za svu petoricu
7. Bankar potkrada svu šestoricu
8. Advokat svađa prethodnu sedmoricu
9. Lekar ubija svu osmoricu
10. Grobar pokopava svu deveticu
11. Političar živi na račun ove desetorice

I kada zakoni postoje, i kada je sistem uređen, i dalje postoji problem. I danas, 2000 godina posle Cicerona, kaže se da je korupcija lepak za politiku i mast za ekonomiju. Može li se to promeniti? Verovali ili ne, rešenje je u vašim rukama. Ako odrastate sa uverenjem da je korupcija mali problem i da je to prirodno i uobičajeno, ništa se neće promeniti. A sve počinje malim uslugama: Da te častim ručkom? Dao bih ti ove sličice za jednu malu uslugu. Možeš li da pogledaš na drugu stranu dok ja ovo ne uradim? To se ne reguliše zakonima, to je stvar odgovornosti, jer kako kaže Platon: “Dobrim ljudima ne treba zakon da bi znali da se ponašaju odgovorno, dok će loši ljudi uvek naći način da zaobiđu i najstrože zakone”.

Kad god nešto planirate da uradite, pronađite se u ovoj tabeli i neka vam to bude iznad svih zakona. Vremenom će se zakoni samo uskladiti sa većinom:

KORISNO ZA SEBE	+	-	+	-
KORISNO ZA DRUGE	+	+	-	-
	Razumno i plemenito – moralan čovek	Nerazumno, ali plemenito - revolucionar	Razumno, ali štetno – pokvaren čovek	Nerazumno i štetno – glupak

Kao u testu, pronađite sebe u svojim postupcima, razmišljajte o postupcima drugih. I ne brinite, nema čoveka koji nije prisutan makar nekim postupkom u svim kolonama. Zakoni i pravila usklađuju potrebe i razlike koje se odnose i na pojedinca i na društvo, što je veoma teško “odmeriti”. Neka pravila su opšta, a neka važe samo u porodici. Neki zakoni su isti u celom svetu, a neki postoje samo u pojedinim zemljama. U kojoj koloni vidite najviše šansi za korupciju? Zašto?

Moje lično mišljenje, sa čime ne morate da se složite, odnosi se na potpunu slobodu, ali sa tri mala “ali”. Sve je dozvoljeno, ali ne svakome, ne u svakoj količini i ne u svako vreme. I naravno, granice slobode sežu samo dotle dok ne ugrožavaju slobodu drugih. Zamislite da pravila nema, ili da se ne poštuju. Koliko bi to bilo dobro, a koliko loše i izrazite to na drugom papiru kroz esej, priču ili pesmu.

Obećavam da neće završiti u korpi za otpatke, kao onaj sa početka časa.

*Predavanje je imalo za cilj da informiše učenike o korupciji, da podstakne njihova razmišljanja o pravilima, kao i da sistematizuje neka prethodna znanja. Pesme i eseji u prilogu su izbor učeničkih radova iz 4 odeljenja od 5. do 8. razreda.

Aleksandar Mijalković,

profesor književnosti i bibliotekar u OŠ "Jovan Popović", Inđija